

Här tränas framtidens bristvara Allas ansvar att visa maskinföraryrkets positiva sidor

– Det var en glad överraskning att sitta i en maskin. Innan hade jag inte haft en tanke på att sitta i grävmaskin, säger Andreas Löfgren.

Nu utbildar han sig till maskinförare på distans samtidigt som han kör grävare för sin arbetsgivare MostCom Scandinavia. För honom är det en fördel att kunna sitta hemma och plugga.

av **EVA SAHLSTRÖM**
publicerad i **Leveranstidningen Entreprenad nr 20, 2001**

Byggbranschen står som bekant inför ett stort generationsskifte och det kommer att behövas många nya maskinförare i framtiden. Samtidigt utbildas långt ifrån tillräckligt många på gymnasierna.

– Vi måste alla ta ansvar för att visa de positiva sidorna av yrket, säger Nils Jakobsson, vd på Maskinentreprenörerna.

Det är viktigt att det finns framtidstro och status inom maskinföraryrket för att unga ska vilja söka sig till det. Nils Jakobsson tycker att bilden av företagandet har blivit betydligt mer positiv i Sverige än vad den var för 15–20 år sedan. Ordet ”entreprenör” har fått en positiv laddning och används nu i alla möjliga sammanhang om människor som är driftiga och duktiga.

Men fortfarande skulle det behövas många fler sökande till utbildningarna för maskinförare. Dessutom behöver utbildningssystemet uppdateras för företagens behov, menar Nils Jakobsson. Skolverket hänger inte med i svängarna när kraven ökar ute på företagen.

Samtidigt måste nog företagen anpassa sig till att vi i framtiden inte kommer att få färdigutbildade från skolorna, utan snarare färdiga samhällsmedborgare som får sin färdigutbildning på företagen.

Idag har företagen ofta inte de ekonomiska resurser som krävs för detta, så det gäller att se till att få sådan lönsamhet att man kan skaffa sig personal med rätt kompetens, både genom nyrekrytering och genom vidareutbildning av dem man redan har anställda.

Presenterar yrket

Maskinentreprenörerna arbetar aktivt för att få fler maskinförare till branschen. Organisationen är med och presenterar yrket i skolor och på mässor. Man tillhandahåller broschyrmaterial och håller på att spela in en kort videofilm som på ett lätt och positivt sätt ska visa yrket för de elever som är i färd med att välja till gymnasiet.

Nils Jakobsson tycker att syokonsulenterna har mer kunskap om maskinföraryrket än allmänheten, men är tveksam om det är tillräckligt. Utbildningen är dessutom kostsam, och i tider av nedskärningar är det lätt att man drar in på det som kostar mest. Det är lättare att utbilda samhällsvetare som kan gå till biblioteket och läsa böcker än att köpa en halvmiljonsmaskin till maskinförarutbildningen.

En annan svårighet är möjligheten till praktik.

– Maskinföraryrket lär man sig inte i skolbänken utan bakom spakarna, säger Nils Jakobsson.

Men att ge nytexaminerade förare möjlighet att praktisera är inte lätt på dagens tids- och kvalitetspressade marknad.

– Man får inget jobb om man säger till kunden att jag sätter en pryo på att träna sig hos dig i två veckor.

Goda exempel

Men det finns goda exempel på hur man kan jobba för att ge de blivande maskinförarna praktisk träning. På Upplands-Brogymnasiet i Kungsängen utanför Stockholm kan eleverna som går fordonsprogrammet välja en gren för transport och anläggning i andra årskursen. I trean specialiserar de sig på antingen transportsidan eller maskinsidan.

En del av deras skoltid förläggs till ett grustag i Bålsta där Upplands-Brogymnasiet har ett samarbete med Skanska. I tåkten har skolan en byggnad för undervisning och ett övningsområde där eleverna kan finslipa sin körteknik.

När ENTREPRENAD är på besök är det Komvux-eleverna som håller till på övningsområdet. Läraren Tomas Lindberg instruerar Fuad Abdulhamid som sitter i en hjullastare, en Volvo L70D, och övar sig på att bygga en väg med hjälp av lasermätare. Bredvid tränar Peder Björklund med en Cat-grävare.

Komvuxeleverna går intensivt i tio veckor med två veckors praktik och de är vanligtvis lite äldre, mellan 30–40 år. En del av dem har jobbat i branschen tidigare eller i närliggande branscher medan en del inte har någon tidigare erfarenhet alls.

De som har tidigare branscherfarenhet tillgodogör sig ofta utbildningen bättre, eftersom de förstår branschen och förstår vilken central roll maskinföraren har. För dem som inte har tidigare erfarenhet får lärarna lägga ner rätt mycket jobb på att förklara hur branschen ser ut och vilka krav som gäller.

Stort projekt

Vi åker lastbil till andra änden av tåkten eftersom Tomas Lindberg lånat ut pick-upen han vanligtvis kör till en elev som fått i uppdrag att leta fram grussorter. Att kunna skicka ut eleverna på självständiga uppdrag är en av fördelarna med att ha undervisningen i en tåkt, jämfört med att man annars skulle gå i grupp på studiebesök.

Härnere i tåkten arbetar eleverna med ett riktigt jobb i samarbete med Skanska. En vall ska tas ner och tåkten ska samtidigt återställas. Meningen är att det ska bli mer mark för industriområdet som gränsar till tåkten.

– Det är ett jätteprojekt, vi har att göra i åtminstone fem år framöver, säger Tomas Lindberg nöjt.

Ronny Stenis, som är ute på grusletaruppdraget, dyker på Tomas. Han har problem med att hitta en del av de grussorter som står med på hans lapp. En gymnasieelev kör minigrävare bredvid oss och en bit ifrån arbetar en Komatsugrävare.

Tanken med gymnasiekursen är att eleverna ska få hela paketet med transport och anläggning så att de ska få bredd och kunna välja yrkesområde. Många börjar med att köra lastbil när de har gått ut skolan, men Tomas Lindberg tycker sig märka hos de gamla elever som kommer på besök att de ofta tröttnar på lastbilen efter några år och vill börja köra maskin istället.

Fyllda kurser

Medan många gymnasier har svårt att fylla sina fordonsprogram har Upplands-Bro nästan två sökande till varje plats i årskurs ett. I tvåan är tanken att man ska kunna ta

in 48 elever på transportgrenen och det är också ungefär så många som tas in. Ungefär hälften brukar välja transportsidan och hälften maskinsidan. Samtidigt utbildas 18 elever på Komvux under ett läsår.

Anledningen till att skolan får så många sökande tror Tomas Lindberg beror på att man har marknadsfört sig bra. De som jobbar på fordonsprogrammet har delat upp grundskolorna runt omkring så att alla har ansvar för kontakten med några skolor. Man ber studievägledarna att försöka identifiera de elever som kan tänkas välja fordonsprogrammet och dessa får sedan komma på besök så att skolan kan visa upp sig.

Skolan satsar också mycket på fordonsprogrammet. Man har ett basutbud med maskiner och hyr sedan in de övriga maskiner som behövs under året, så maskinparken är ny och fräsch.

I och med samarbetet med Skanska får eleverna en direktkontakt med verkligt arbete. Tomas Lindberg tycker att det har blivit en mer välvillig inställning till praktikelever på senare tid och skolan har samarbete med flera företag. De elever som är intresserade kan få en spetsutbildning på mobilkran genom ett samarbete med Sjölanders Kranlyft i Kungsängen.

Genom Pålentreprenörsföreningen får eleverna en introduktion i djupgrundläggning och man har också en lokal kurs i ballastproduktion med Skanska. Den nationella kursen ballastkunskap är mer teoretisk. På Upplands-Bros kurs får eleverna lära sig hur man gör när man krossar och siktar och de får en praktikperiod på ett krossföretag.

– De som går ut gymnasiet behöver inte gå utan jobb, säger Tomas Lindberg.

Skanska har anställt flera stycken av skolans elever och två killar har börjat köra kran hos Sjölanders. Komvuxeleverna får en grundutbildning och färdigutbildningen ska ske i ett företag. Det gäller att hitta rätt företag så eleverna verkligen får den praktik de behöver.

Andra möjligheter

Det finns fler möjligheter att bli maskinförare än att gå på gymnasiet eller Komvux. Byggnadsindustrins Yrkesnämnd, BYN, har en distansutbildning för maskinförare.

De som går distansutbildningen läser teorin via BYN samtidigt som de jobbar på en arbetsplats. Arbetsgivaren köper ett utbildningspaket som består av fyra pärmar. Eleverna läser hemma och skriver också proven hemma och skickar in dem till BYN för rättning. Utbildningen motsvarar den 3-åriga gymnasieutbildningen.

– Man får dessutom behålla materialet vilket inte är vanligt på utbildningar idag, säger Anders Näsman på BYN.

Ett av de företag som nappat på att köpa utbildningspaket är MostCom Scandinavia i Täby i Stockholm.

– Jag visste inte om att det här fanns, jag hörde det av en händelse av en annan entreprenör, säger Hans Schröder på MostCom Scandinavia.

Andreas Löfgren jobbade redan för företaget och var intresserad av att börja köra maskin.

– När man anställer vet man aldrig vad man får, men när man har en kille som man redan vet är bra är det värt att satsa på utbildningen, säger Hans Schröder.

Andreas Löfgren hämtade ut sitt paket för tre veckor sedan och har hunnit titta igenom det. Det var mer än han trodde, men han oroar sig inte för att han inte ska klara av det.

Man har ett år på sig för utbildningen, och det beräknas att man behöver lägga ner fem timmar i veckan på att teorin. Andreas Löfgren har dock som mål att bli klar

tidigare.

Samtidigt som han läser teori kör han maskin på arbetstid. MostCom Scandinavia jobbar mycket med bredband och det är just vad Andreas för närvarande håller på med i en skogsbacke i närheten av Brista värmeverk i Märsta.

När ENTREPRENAD kommer förbi är det lite problem eftersom han och Stefan Löfgren som han jobbar med inte får kabeln genom järnvägsbanken. Ännu besvärligare kan det bli när de ska under Arlandastads golfbana där de inte får gräva.

Andreas har inte kört maskin tidigare, men tycker att han har bra hjälp av att ha stått bredvid.

– Tar man det bara lugnt är det ingen fara, säger han.

Lite nervöst är det ju i och för sig. Skulle han gräva fel där vi står nu skulle hela Arlanda bli utan fjärrvärme. Han har grävt av en telekabel också – den låg bara 15 centimeter under gräset och det var ingen sand runt så han är nog ursäktad.

– Men jag satt hela kvällen och var irriterad.

Han tycker att han har många fördelar eftersom han får köra en splitterny maskin och det inte är någon stress. Han jobbar med folk han känner som har överseende med att han är nybörjare och han har sin handledare till hands.

Att sitta hemma och plugga och skriva proven tycker han är skönt. Han har också hjälp av att han har gått bygg- och anläggning i gymnasiet, även om han inte fick köra maskiner då.

Ointresserade elever

Distansutbildningen är en bra chans för den som redan har ett jobb och vill börja köra maskin. För arbetsgivaren är det en fördel att veta att man satsar på en person som är seriös. Hans Schröder har ibland haft praktikelever från gymnasier som inte varit intresserade av jobbet.

Enligt Tomas Lindberg verkar det vara ett storstadsfenomen med ointresserade elever på fordonsprogrammet.

– Vid lärarträffar märker man att vi har olika problematik. På landsbygden tar man ofta in bondsöner, eller andra som har erfarenhet. Här kan vi få in en invandrarkille från Rinkeby som inte har några referenser till branschen.

Det händer tyvärr att studievägledare råder svaga elever att gå bygg- eller fordonsprogrammet, men när dessa väl går på utbildningen blir det en chock när de inser hur höga kraven är. För dem med invandrarbakgrund kan det dessutom bli kulturskillnader som behöver överbyggas.

Eftersom utbildningar är en av de dyraste på gymnasiet – runt 130.000 kronor per elev – är det viktigt att pengarna hamnar rätt.

– Men vi brukar kunna omvända en del av de ointresserade, säger han.

I grunden handlar det naturligtvis också om det som Nils Jakobsson talar om, att det är viktigt att maskinföraryrket har status. Utbildningen får inte vara något man går eftersom man inte kommer in någonstans. Istället ska man veta att maskinförarutbildning är något för den som är ambitiös och vill satsa seriöst.

Det är då vi kan få nya och duktiga maskinförare till branschen även i framtiden.

Bildtexter:

1. Upplands-Brogymnasiet har en del av undervisningen i en grustäkt i Bålsta. Fuad Abdulhamid som går på Komvux övar sig på att bygga en väg.

2. På skolans övningsområde kan eleverna träna körningen koncentrerat.

Komvuxeleven Peder Björklund finslipar tekniken med Cat-grävaren.

3. Läraren Tomas Lindberg instruerar Fuad Abdulhamid hur han ska göra när han ska bygga väg med hjälp av lasermätare.

4. I tälkten samarbetar Upplands-Brogymnasiet med Skanska. Skolans elever ska gräva bort en vall och återställa marken. En gymnasieelev kör minigrävare.

5. Ronny Stenis har fått i uppdrag av sin lärare Tomas Lindberg att leta fram olika grussorter i tälkten. Några av de grussorter som står på hans lista har han svårt att hitta.

6. Andreas Löfgren läser till maskinförare på distans och jobbar samtidigt. Tidigare hade han inga tankar på att börja köra grävare, men när han satte sig i en maskin kändes det rätt.

7. Andreas Löfgren jobbar just nu med bredband, något hans arbetsgivare MostCom Scandinavia håller på med mycket. Att sitta i maskin är mer stillasittande än han är van vid så ibland tycker att han att det är skönt att skutta ut och jobba lite utanför.

8. Hans Schröder, Andreas Löfgren och Stefan Löfgren diskuterar bredbandsproblem. Andreas och Stefan får inte kabeln genom järnvägsbanken som ligger bredvid skogsbacken.